

Cemil Meriç ve Said Nursî

“Said Nursî, Deccal'lara meydan okuyan imanın remzi.”

Cemil Meriç, ancak hayatının ileri yaşlarında tanıyabildiği Said Nursî'yi böyle tarif etti. Onu, deccal karşısında imanın remzi, işareti; mü'minin duruşunu temsil eden asil bir sembol olarak gördüğü için de, soruldukça ekseriyetle o cihetini nazara verdi.

Altmışlı yıllara kadar onunla aynı zaman içinde yaşadığı hâlde, onunkine zıt bir dünya görüşü taşıdığından olsa gerek, adını duymamış, duymuşsa da pek dikkat etmemiş, mücadelesinden haberdar olmamış, eserlerini okumamıştı. Bediüzzaman Said Nursî'den ilk defa, kendisini ziyarete gelen Sedat Yenigün adlı üniversiteli bir genç bahsetti. Sedat, anlattıklarını Cemil Meriç'in ilgi ile dinlediğini görünce yanında getirdiği Gençlik Rehberi'ni çıkardı ve bazı bahisler okumaya başladı.

Duyduğu her cümle, onun idrakini hareketlendirdi, her bahis hislerini hayretler içinde bıraktı. Doğu ve Batı medeniyetinin temelini teşkil eden binlerce kitap okumuş, makale yazmış, eser vermiş bir mütefekkir, ilk defa bir şahsı ve eserlerini geç tanımaktan duyduğu bedbahtlığı ifade ediyordu:

“Bediüzzaman'ı ve eserlerini on yıl evvel tanımamanın bedbahtlığı içindeyim.”

O zamana kadar hiçbir aydından, mütefekkirden veya sıfatlı, rütbeli kişiden duymadıkları bu samimî itiraf, Nurcuları harekete geçirmeye yetti. Haftanın muayyen günlerinde Cemil Beyin evine gidip ona Risale-i Nur'dan parçalar okumayı kendilerine vazife addettiler.

Bir süre bu vazifeyi Sedat Yenigün yaptı. Sedat anarşistler tarafından şehit edilince vazifeyi, onun tanıştırdığı Haluk İmamoğlu, Safa Mürsel, Muhsin Demirel, Ali Erkan, Mehmet Paksu, Necmeddin Şahiner, Rüştü Onduk, Yusuf Çınar gibi Nur Talebesi gençler devam ettirdiler.

Onlar okudukça Cemil Beyin hayret hisleri eksilmedi, arttı. Said Nursî'nin hayatı ile düşünceleri arasında hiçbir tenakuzun olmadığını, hayatına nasıl başladı ise eserlerine öyle aksettirdiğini, nasıl yazdı ise ölünceye kadar da öyle yaşadığını anlayınca hayret hisleri hayranlık hâlini aldı.

Fakat onun hayran kalmaya değil bilmeye, öğrenmeye ihtiyacı vardı. Kendisini sık sık ziyaret eden Nurcuların, Said Nursî'yi nasıl tanıdığına dair sorularına verdiği cevap da bu hissini samimî ifadesi idi.

“Cevabım bir günahın itirafına benzeyecek. Esefle arz edeyim ki, Bediüzzaman gibi Türk insanının şuuraltına işlemiş ve kalabalıkların ruh dünyasını yoğurmuş, uğrunda büyük fedakârlıklara katlanmış, bir kelime ile çağımızın ma'şer-i

vicdanında büyük akisler uyandırmış bir fikir ve dâvâ adamını bütün cepheleriyle tanımıyorum. Bediüzzaman benim için sisler arkasındadır. Bu yalnız benim değil bütün aydınların ortak günahı.”

Cemil Meriç, kendisini de, aydınları da bu vebalden kurtarmak için ciddî bir araştırmanın içine girdi. Said Nursî hakkında yazılan fazla eser olmadığı için Nur Talebesi gençlerin yanına daha sık gelmelerini ve Bediüzzaman’dan bahsedip risale okumalarını bekledi.

Bu görüşmelerde ve risale okuma fasıllarında bazı tartışmalar yaşanmış olmalı ki, zaman zaman, “Nurcular sıkıntılarımı arttırıyor. Hoş, göründükleri de yok ya!” şeklinde serzenişlerde bulundu ise de hep daha sık gelmelerini bekledi ve yollarını gözledi.

Nur Talebeleri, onun bazı sözlerini, alışkanlıklarını, hâl ve hareketlerini tasvip etmedikleri hâlde irtibatlarını kesmediler. Bazen birkaç kişi hâlinde, bazen münferiden ziyaretine geldiler. Bazen de onu toplantılarına dâvet ettiler, Nur derslerine götürdüler.

Beyoğlu’ndaki Pera Palas’ın mutantan salonlarında yapılan toplantıları “tatsız ve adsız bir kalabalık” olarak değerlendiren Cemil Meriç, Fatih’teki mütevazı bir salonda katıldığı toplantıda gördüğü samimî ilgiyi, “Nurcular her zamanki gibi terbiyeliydiler. Çaylar içildi, eller öpüldü. Bir iki cümle de ben söyledim. Alkışlandı.” sözleri ile takdir etti.

Nurcuları tanıdıkça, onların samimî hareketlerinden, verdikleri bilgilerden ve okudukları risalelerden anladığı kadarının bile, Said Nursî’ye karşı duyduğu hayranlığı teyit etmeye yettiğini gördü.

Kendisi de çeşitli baskılara, zulümlere uğradığından, o hayranlık hissinde, Bediüzzaman’ın dâvâsı için maruz kaldığı her zulme, her kahra, her cefaya, her eziyete göğüs gererek mücadele eden büyük bir dâvâ adamı olduğunu bilmesinin de tesiri vardı.

Onun için kendisine sorulan bir soruya, “Yakın tarihimiz, çeşitli felâketler ve musîbetlerle uyuşan geniş halk tabakalarına Hakk’ın ve İslâmî şuurun sesini haykıran tek bir mücahid tanımaştır: Bediüzzaman Said Nursî.” dedi.

Bazı insanlara göre söylediği bu sözler bir iddia olarak değerlendirilebilirdi. Sözü burada bırakmanın kendisine yakışmayacağını, muhataplarını da ikna etmeyeceğini düşünerek iddiasını ispat etmek maksadıyla kanaatinin dayandığı temelleri sıraladı.

“Söndürülmek istenen mukaddes ateş, onun güçlü nefesi ile meşaleleşir. Anadolu insanının gönlünde bir remiz olur. Said Nursî: Deccal’lara meydan okuyan imanın remzi. Karanlıkta bırakılan nesiller, Nur Risalelerini heceleyerek şuurlanırlar. Said Nursî’nin kuvveti yalnız hafızasından, yalnız bilgisinden, yalnız büyük cedel kabiliyetinden gelmiyor. Cesarete susayan insanımız, an’anevî irfanının bu pervasız temsilcisinde, asırlardır aradığı ihlâsı, feragati, bir dâvâ uğruna nefsinin feda etmek celâdetini de buldu.”

Bu sözler ona millet ekseriyetinin de hayran olduğunun ifadesiydi. Said Nursî’nin, Türk insanına dili ile hitap etmesi, kendi sesi ile seslenmesi, kendi değerlerini hatırlatması, kendi iklimini ifşa etmesi, milletin onu sevmesini ve nesillerin hafızasında taht kurmasını sağlamıştı.

Bu sayede kalabalıkları şuurlandırmış, millete hakikî benliğini kazandırmış, tarihî mefahirlerini hatırlatmış, hâli maziye bağlamış ve yazdığı Risale-i Nur Külliyyatı adlı Kur’ân tefsiri ile akıllarda, zihinlerde çıkarılmak istenen “iman anarşisine” son vermişti.

Milleti ve din kardeşleri için bunları yapan Said Nursî, aynı zamanda cihanşümul bir dünya görüşünün yayıcısı idi. Bu yönü ile kendisini belli bir kültür seviyesinin üzerinde gören münevverlerin de onu kabullenmesi, sahiplenmesi ve saygı duyması gerekirdi.

Bu gerçeği, “Said Nursî, bir dünya görüşünün yayıcısıdır. Bu dünya görüşüne katılsın katılmasın, her namuslu insanın vazifesi; bu toprağın bağrından fıskıran, selâbet, metanet, ciddiyet ve samimiyetini asırların ihtimamından geçirerek ispat etmiş bulunan İslâmî düşünceleri tamim ve neşretmektir” diye ifade eden Cemil Bey, aydın çevrelerde bu medenî anlayışı göremediği için üzüldü.

Onun nazarında bu tavır “tenkidin yerini cebre terk etme” acizliğinin ifadesi idi. Böyle tavırlar, “yekpare, kesif, ağaçları birbirine kaynaşmış bir havariler ormanı” olan Nurculara pek bir şey kaybettirmezdi. Onlar fert ve cemaat olarak mutlu bir şekilde “adalarında hayatlarına devam ederlerdi.”

Bazı çevreler onların inançlarına inançla, fikirlerine fikirle mukabele edemedikleri için onları yok farz ediyorlar ve yapılan zulme ses çıkarmıyorlardı. Nurcuları yok farz etme gafletinden kurtulmanın yolu, onlar hakkında resmî iddialara dayanarak hüküm vermekten ziyade Said Nursî’yi daha iyi tanımaktan geçiyordu. O da ancak eserlerini dikkatle okumakla mümkündü.

Cemil Meriç, aydın çevrelerde göremediği tanıma hamlesini kendisi yaparak “Risale-i Nur’a muhabbet ve tecessüsle

eğildi." Üslûbunu biraz "kusurlu" bulmakla birlikte, benzerine pek rastlanmayan fikirlerle, düşüncelerle dolu bir hazine olduğunu fark etti ve "büyük bir hürmetle, muhabbetle, can kulağı ile dinledi."

"Bediüzzaman ve eserleri, bütün cumhuriyet nesilleri gibi bizim de hakikate kapalı gözlerimizi açtı ve uyandırdı. Hakikatin çok cepheli olduğunu bir kere daha anlamış oldum. Bu hakikati ancak Bediüzzaman gibi müstesna zatlar söyleyebilir. Biz ancak hakikati sevebiliriz. Tasvip ve takdir edebilirsek bize ne mutlu."

Kendisi bu sözlerle ifade ettiği mutluluğu yaşamıştı, ama aydın zümrenin o hazineye alâkasızlığı "tam bir yüz karası" idi. Cemil Bey, bu mesele üzerinde düşündükçe Risale-i Nurların yaptığı tarihî mukavemeti müşahede etti.

Resmî ideolojinin eli ile icra edilen teceddüt dalgası karşısında İslâm'ın, imanın, dilin ve insanlığın mukavemeti idi bu. Tanzimat hareketinden sonra karşısına çıkan her değeri yıkan yenileşme hareketi, "ilk defa tahkikî imanın kalesi olan Nurların önünde gerilemişti."

[İslâm Yaşar'ın (Selâhaddin Yaşar), Yeni Asya Neşriyat'tan çıkan "Kültürümüzün Kırk Ambarı: Cemil Meriç" isimli kitabından özetlenerek alınmıştır.]

15 Haziran 2013, Cumartesi